

नरेश्वर सिंह थापा
नगर प्रमुख

दशरथचन्द नगरपालिकाको बालश्रम निवारण तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रम सहित सबै प्रकारका बालश्रम निवारणसम्बन्धी राष्ट्रिय गुरु योजना(२०७३-२०८३)कार्यान्वयन निर्देशिका २०७५

प्रस्तावना :

नेपालको बढ्दो जनसंख्या, सहरीकरण, बेरोजगारी तथा गरिबीका कारण बालबालिकाहरु बाल श्रममा संलग्न बाध्य छन् । खासगरी सहरोन्मुख बजार तथा राजमार्ग केन्द्रित स्थानका सहरहरुका होटेल रेष्टुराहरु र घरेलु काममा लगाउने नाममा बाल श्रम बढिरहेको पाइन्छ । परिवारिक कलह , देखासिखी, लहलह , विद्यालय तथा घर परिवारमा बालबालिकाहरु मैत्री वातावरण कायम हुन नसकेका कारण बाल बालिकाहरु घरबाट बाहिर निस्केर बाल श्रममा संलग्न हुने गरेको विभिन्न अनुसन्धानहरुले देखाउदछ ।

दशरथचन्द नगरपालिकाको सन्दर्भमा माथि उल्लेखित सबैखाले समस्याहरु नरहेतापनि घर परिवारको आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था कमजोर भएका कारण बाल बालिकाहरु पुर्चौडी नगरपालिका , डिलाशैनी गाउँपालिका ,दोगडाकेदार गाउँपालिका ,सुनर्यागाउँपालिका र छिमेकी जिल्लाहरु(बर्भाङ,वाजुरा,डोटी ,अछाम) दशरथचन्द नगरपालिका तथा भारतका विभिन्न स्थानहरु (भुलाघाट,वड्डा,पिथौरागड)मा बाल श्रममा लागिरेहेको अवस्था छ । दशरथचन्द नगरपालिकाको बाल संरक्षण नीति तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रम सहित सबै प्रकारका बालश्रम निवारणसम्बन्धी राष्ट्रिय गुरु योजनालाई कार्यान्वयनका लागि यो निर्देशिका २०७५ तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद १

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१.१ यस निर्देशिकाको नाम “बालश्रम निवारण तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रम सहित सबै प्रकारका बालश्रम निवारणसम्बन्धी राष्ट्रिय गुरु योजना कार्यान्वयन निर्देशिका २०७५” ।

१.२. यो निर्देशिका दशरथचन्द नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२.परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा ,

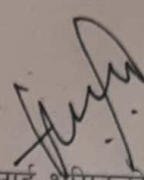
(क) “निर्देशिका” भन्नाले “बाल श्रम निवारण तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रम सहित सबै प्रकारका बाल श्रम निवारण समबन्धी राष्ट्रिय गुरुयाजना कार्यान्वन निर्देशिका २०७५ बुझ्नु पर्नेछ ।

(ख) “कोष” भन्नाले “बाल श्रममा लागेका बालबालिकाहरुको उद्धार तथा पुर्नस्थापनाका लागि परिचालन गरिने विशेष कोष सम्भन्नुपर्छ

(ग) “समिति” भन्नाले दशरथचन्द नगरपालिकाको बाल संरक्षण समिति तथा विशेष कोष सञ्चालन , व्यवस्थापन समिति बुझ्नुपर्छ ।

(घ) “नगरपालिका” भन्नाले दशरथचन्द नगरपालिका सम्भन्नुपर्छ ।

(ङ) “नगर” भन्नाले दशरथचन्द नगरपालिकाको भौगोलिक सीमानालाई सम्भन्नुपर्छ ।

(च) "बाल श्रम" भन्नाले बाल श्रम भनेको १४ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई श्रमिकको रूपमा काममा लगाउनु भन्ने बुझिन्छ, बाल श्रमलाई कानुनले रोक लगाई आएको छ र बाल श्रम बालबालिकाको शोषणको अपराध हो वा "बाल श्रम" भन्नाले कुनै बालबालिकाहरू जीविकोपार्जनको लागि वा श्रमिकको रूपमा समय तोकेर शिक्षा, मनोरन्जन, विकास, सहभागिताबाट बन्चित हुने गरी काममा लगाइएको छ भने त्यसलाई सामान्यतः बालश्रम भनिन्छ ।

(छ) "बालबालिका" भन्नाले १८ वर्ष उमेर ननाघेका बालबालिकाहरूलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) संविधान भन्नाले नेपालको संविधान २०७२ बमोजिम, बालबालिका को हकलाई सम्झनु पर्दछ

(झ) "बाल क्लब" भन्नाले बाल समुह, वडास्तरीय बालक्लब, नगरस्तरीय बालसञ्जाल, बालमञ्च सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) सरोकारवाला भन्नाले बाल श्रम निवारण, बाल अधिकारको संरक्षण तथा समबर्द्धनका लागि क्रियाशिल व्यक्ति वा संघ संस्थाहरू सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद -२

२.परिकल्पना :

दशरथचन्द नगरपालिका तथा नगरपालिका भित्र हुने सबै किसिमका बाल श्रम निवारण गरि दशरथचन्द नगरपालिकालाई बाल श्रम मुक्त नगरपालिका घोषणा गर्ने ।

४. लक्ष्य :

बाल श्रममा संलग्न हुने अभिप्रायले नगरपालिका, छिमेकी गाउँपालिका तथा छिमेकी जिल्लाहरूबाट दशरथचन्द नगरपालिका भित्र प्रवेश गर्ने बाल बालिकाहरूको पुर्नस्थापना तथा उद्धारमा सहयोग पुर्याउनु निर्देशिकाको लक्ष्य रहेको छ ।

५. उद्देश्य :

१. बाल श्रममा लागेका बालबालिकाहरूको उद्धार तथा पुर्नस्थापनाका लागि जिल्ला स्थित सबै कार्यालय प्रदेश र केन्द्रवीच समन्वय गर्नुका साथै जनसहभागिता जुटाउन पहल गर्ने ।

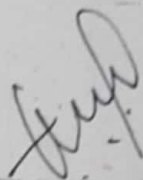
२. जोखिमपूर्ण कार्यमा संलग्न बालबालिकाहरूको विवरण संकलन गरेर उद्धार तथा पुर्नस्थापना कार्यमा सहयोग गर्ने ।

३. निस्कृष्ट स्तरको बालश्रम निषेध तथा उन्मूलन गर्न तत्काल प्रभावकारी उपायहरू अवलम्बन गर्ने ।

४. बाल श्रम निवारणका लागि सचेतनामुलक अभियान सञ्चालन गर्ने ।

५. बालबालिकाको संरक्षण र बाल अधिकारको सम्बर्द्धनका लागि दशरथचन्द नगरपालिका भित्र हुने सबै प्रकारका बाल श्रमहरू अन्त्य गर्ने ।

६. बाल श्रमलाई नगरपालिका भित्र पुर्ण रूपमा निषेध गर्ने ।

७. बाल अधिकारका ४ वटा बाकसहरूलाई पुर्ण रुपमा कार्यान्वयन गराउने ।

परिच्छेद ३

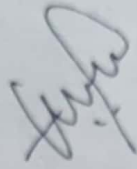
कार्यनीतिहरू :

- क) बाल श्रममा लागेका बाल बालिकाहरूको लागि कोष स्थापना गर्ने ।
- ख) बालश्रम निवारणका लागि सबै सरोकारवाला निकायहरु संग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।
- ग) बाल श्रममा बालबालिकाहरूलाई तत्काल उद्धार पुर्नस्थापना गरि सरोकारवाला निकायहरुको समन्वय तथा सहकार्यमा शिक्षा आर्जन गर्ने वातावरण श्रृजना गर्ने ।
- घ) बाल श्रम निवारणका लागि शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, होटल व्यवसायिहरु विच निरन्तर अन्तीक्रिया, बैठक, गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।
- ङ) बालश्रम निवारणमा जुटेका सहजकर्ता, सरकारी गैर सरकारी संघ संस्थाहरु, सामाजिक संस्थाहरुको लागि क्षमता अभिवृद्धि का कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- च) बालश्रममा लागेका बाल बालिकाहरूका अभिभावकहरुको लागि आर्थिक उपार्जनका कार्यक्रमहरु प्रदान गर्ने ।
- छ) बाल श्रम निवारणका लागि समबद्ध सरोकारवालाहरुको संलग्नतामा सञ्जाल निर्माण गर्ने ।
- ज) विहे वारी २० वर्ष पारिको सन्देशलाई घर तथा टोल सम्म पुर्याउन सञ्चार माध्यम परिचालन गर्ने ।
- झ) वर्षभरी सञ्चालन गरिएका क्रियाकलापहरु वारे सरोकारवाला सबैलाई जानकारी गराउने ।
- ञ) बाल श्रम निवारणका लागि टोल तथा वडा स्तरबाट नै योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समावेश गर्ने ।
- ट) बाल श्रम निवारणका लागि सेवा प्रदायक संस्थाको समन्वय तथा सहकार्यमा काम गर्ने ।

परिच्छेद ४

अनुगमन समबन्धी व्यवस्था :

- क) दशरथचन्द नगरपालिका भित्र बाल श्रमको नियमित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणका क्रियाकलापहरु गर्ने ।
- ख) सेवा प्रदायक संस्था, बाल श्रम निवारणको क्षेत्रमा कार्यरत अन्य सरोकारवाला निकायहरु विच त्रैमासिक रुपले बैठक आयोजना गर्ने र बाल श्रम न्यूनीकरणमा भएका प्रगतिहरु वारे समिक्षा गर्दै कार्ययोजना बनाउदै अगाडी बढ्ने ।
- ग) बाल श्रम न्यूनीकरणमा भएका प्रगतिहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न तपशिल अनुसार अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति रहनेछ ।

१. संयोजक नगर प्रमुख दशरथचन्द नगरपालिका
२. सदस्य प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत दशरथचन्द नगरपालिका
३. सदस्य गैर सरकारी संस्था महासंघ
४. सदस्य होटल ब्यवशायि संघ
५. सदस्य उद्योग बाणिज्य संघ
६. सदस्य सेवा प्रदायक संस्था (रुडेस)
७. सदस्य सचिव सामाजिक विकास शाखा प्रमुख दशरथचन्द नगरपालिका

माथि उल्लेखित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले केन्द्र तथा प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरेर आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग जुटाई आवश्यकतानुसार वाल श्रम निवारणका लागि योजना तर्जुमा कार्यमा समेत सहयोग गर्नेछ । समितीलाई आवश्यक लागेको खण्डमा समय सापेक्ष कुनै पनि बुदामा निर्देशिका संसोधन वा परिमार्जन गर्न सकिनेछ ।